

Pregled časopisâ.

Hrvatska straža.* za kršć. prosvjetu. Senj, 1910. br. 4.

Dr. K. Eterović: Stari sofisti i savremeni sofizmi. — Nastavljaju se rasprave Talije, Grabića i Vlašića. — A. Cikojević: Obične životne zagonetke.

Serafinski perivoj. Sarajevo, 1910. br. 3—5.

I. Božićković: Crte iz povjesti francuske filozofije. — I. B—ić: Sv. Franjo Asiški i protestanti. — Dr. Jelinić: Evolucija marijavitizma. — Dr. Drag. Ikić: Da li je Holubova hipoteza o postanku mise etimološki moguća?

Vrhbosna. Katoličkoj prosvjeti. Sarajevo, 1910. br. 5—9.

Dr. B.: Duhoborci. — Joly-Geček: Psihologija svetih. — Dr. Ivan Koščak: O pučkom izdanju sv. evanđelja i djela apostolskih za hrv. narod. — M. Alaupović: Nadbiskup Mignot i „Sillon“.

Savremenik. Zagreb, 1910. br. 3.

* U pregledu hrvatskih časopisa, označiti ćemo samo naslov onih rasprava koje se bave vjerskim i teološkim pitanjima.

A. G. Matoš: Život Friedricha Nietzschea. — I. M. Franjevci i glagolica. — Z. B.: Eduard Rod.

Glasnik hrv. prirodoslovnoga društva. Zagreb, 1910. Prva polovina.

Dr. Gorjanović-Kramberger: Pračovjek iz Krapine u Hrvatskoj. — Dr. Aurel Forenbacher: Razvitak evropske flore od tercijera do danas.

Mjesečnik pravničkoga društva u Zagrebu. Zagreb, 1910. br. 1—4.

Dr. F. I. Spevec i dr. I. Šilović: Hrvatska pravna terminologija. — Dr. F. S. Gundrum-Oriovčanin: Kaznenopravno proglašavanje praznovjerja.

Voditelj v bogoslovnih vedah. Maribor, 1910. 2. sv.

Dr. L. Ehrlich: Kantova kritika naših dokazov za bivanje božje. E. razlaže Kantovu kritiku skolastičkih dokaza za bivanje božje te ih ujedno i pobija i dolazi do zaključka, da je Kant vrlo površno poznavao skolastičku filozofiju, stoga je i njegova kritika tako plitka.

Dr. Guido Rant: „Hrepenje večnih višav“ (Gn. 49, 26). Dr. Iv. Tomašić: „Veto“ ali „exclusiva“ pri volitvi papeža. T. svršava u tom članku povjest o državnoj ekskluzivi, koja siže do Pija X. (1903), iz koje proizlazi, da se sa kompetentne strane nikada nije priznalo vladarima pravo ekskluzive.

Čas. Ljubljana, 1910. sv. 4—5.

F. Terseglav: *Misticizam in kršćanstvo*. Samo misticizam, koji izvire iz prave vjere, koji niče iz naručja Crkve vodi k Bogu.

Dr. K. Wessely: *Papiri in početki kršćanstva*. W. pokazuje, kako je važno papiro-slovlje za povjest kršćanstva — osobito za prakršćanstvo i za povjest teksta Nov. zavjeta.

Fr. Stelè: *Cerkev sv. Klementa v Rimu in sv. brata Ciril in Metod*.

**Časopis katolíckého ducho-
venstva.** Organ znanstvenoga od-
bora kršćanske akademije u Pragu.
Redaktori: Dr. F. Kryštufek, Dr.
I. Tumpach i Dr. A. Podlaha.
Prag. 1910. Svez. 3.

Treći svezak uglednoga češkoga časopisa donosi sedam znanstvenik radnja. Četiri se rasprave nastavljaju od prije, i to: historička rasprava „Češki kralj Juraj i kompaktata“ od Dr. V. Pavlika, juridičko-historička: „Pavinski legati“ od Dr. F. Kryštufka, patristička rasprava: „Život sv. Ćirila Jeruzalemskoga i njegova nauka o utjelovljenju Riječi“ od Dr. M. Mikulke, te juridička: „Konstitucija *Sapienti consilio*“ od Dra. Al. Soldata.

U 3. svesku započinje oveća dogmatsko-filozofijska radnja „O

slobodnoj volji čovječjoj“ od Dra I. Novotnoga.

Izvijestit ćemo o 2 radnjama, koje su u 3. svesku dovršene. Opat Salesius Roubiček pretresa već u 3 sveska pitanje: „Koliko je premonstrantski red sudjelovao u djelu Bolandista *Acta Sanctorum*.“ Glasovito ovo djelo započeto je u 17. vijeku. Ideju je dao prvi Herbert Rosweid († 1629.), izdavanje djela započeo Ivan Bolland god. 1643., po kom se cijelo djelo prozvalo. Zanimiva je povijest monumentalnog ovog još do danas nedovršenog hagiografskog djela. Na djelu su radili najprije sami Isusovci, poslije ukinuća isusovačkoga reda Premonstranti, a kad je isusovački red uskrišen, opet Isusovci. Roubiček opisuje, u koliko su Premonstranti sudjelovali kod djela. Podatke za svoju radnju crpio je R. iz djela samoga.

Vrlo je interesantna bibličko-botanička rasprava: Ant. Helebranta „O mandragori bibličkoj.“ U Gen. 30, 14 i Cant. 7, 13 dolazi u hebr. tekstu riječ dudaim. To je nekaki plod što ga je Lija dala Raheli, po kom je Rahel postala plodnom. Septuaginta prevedoše riječ dudaim sa mandragorom. Helebrant neobičnom vještinom prolazi svu literaturu o tom plodu počev od najstarije pa do najnovije pa dokazuje, da dudaim nije mandragora nego limun ili naranča.

Varia i literaturu 3. sveska ispunio je aktualnim člančicima i recenzijama većim dijelom Dr. I. Tumpach. *Dr. K. Dočkal.*

„**Przegląd Powszechny**“. Poljaci braća u istinu mogu da se pohvale s premnogim svojim edicijama i raznolikim plemenitim

religijoznim ili kulturno-socijalnim pothvatima. U njih već dvadeset i sedmu godinu izlazi pomenuta smotra i to u početak svakog mjeseca a u opsegu od 9—11 araka.

Donosi i teološke radnje, priopćuje i literarne osvrte i studije, obzire se i na dnevne, savremene važnije dogagjaje, prati literaturu bogoslovsku i u stranim jezicima, u opće tako je vrsno i lijepo uregijavana ta smotra, te je pravi prijedlog svega kolikoga života katoličkoga i kod samih Poljaka a i spolja. Četvrta sveska, koju smo primili ima od nadbiskupa Teodorowicza spomen-listak: Nad trumną Luegera; pedagoški putokaz: Z wyrodnienie młodzieży i środki zaradcze —; osvrt: Z powodu dzieła ks. Chotkowskiego; književno-historijski prikaz: Dr. M. Murko i jego dotychczasowa działalność naukowa; zanimljivu poučnu studiju: Ostatnie dziesięciolecie archeologii chrześcijańskiej; svršetak veoma temeljite a korisne radnje: Darwin i jego dzieło i najzad interesantan povijesni ulomak: „Civitas Dei“ w epoce Karola Wielkiego. Referati su mnogobrojni i ostale stvari birane.

Preporučujemo od srca „Przeгляд“. Na godinu stoji K 20; pretplata se prima i na pò godine i na četvrt; pojedini broj zapada K 2'50. Prenumeracija se šalje na: Administracya „Przeглядu Powszechnego“, Krakow, ul. Kopernika 26. V. R.

Богословски Гласник, часопис за православну богословску науку и црквени живот. „Гласник“ izilazi u Srijemskim Kar-

lovcima (štamparija M Jankovića) u dvije knjige godišnje, od kojih svaka broji 6 svezaka. Jedan svezak iznaša oko 78 stranica. Cijena 12 K. Glavni mu je urednik Ilarion Zeremski, arhimandrit. Časopis se bavi sa naučnim i praktičnim potrebama nesjedinenog svećenstva u Hrvatskoj, a razdijeljen je tako da donša ponajprije odulje članke, onda imade rubriku za književnost, kroniku i na koncu još dolaze razne „beleške“ s popisom novih knjiga i listova, gdje se katolički pisci gotovo mimoilaze.

Evo nekih znamenitih radnja, što ih donša u XV. knjizi 1909.: 1. „Прота Григорије Лукачик, проповедник слова Божијег. Као прилог за историју црквеног говорништва у Срба“ надисао Д. Р. (svezak 3. str. 161.—174.) Taj Lukačik bio je prvih decenija devetnaestoga stoljeća ponajprije kateheta romanske preparandije u Aradu, a onda prota Aradske eparhije. Da je on rado propovijedao riječ Božju, svjedoče mu gragjani Aradski posebnim pohvalnim pismom: „Krjepostiju koego mi dolupodpisaniј vsjakomu, im že nadležit jednodušno svidjeteljstvujemo: kako g. Grigorij Lukačik, zdješnja preparandalnija školi katehet — — — vsjakoe počitanie i pohvalu zaslužajet. Dalše naravstvenija i k slišaniju ljubkija, za ježe ljubiti Boga, carja, sebe samog i bližnih svojih izglagolanija propovjedi jego, podvizajut nas ne samo za umnog muža jego počitavati, no i vsjakim raznago sastojanija licam takovago preporučiti.“ Tako su ga pošivali gragjani Aradski, ali kad je tražio od grada za 13 propovijedi 65 for., što mu ih je

morao dati iz zaklade nekog Tjukljulija, okrenuše mu legja i ostade Lukačik praznih rukava. — Ovaj mali člančić lijepi je doprinos za povijest govornišтва i duhovni život naroda onog doba.

2. U istoj svesci (str. 190 do 210.) od istoga valjade pisca D. R., koji nikako ne će da se potpunim imenom i prezimenom potpiše, nalazi se članak: „*Чирилица и Аустријске власти*“. Pisac izlaže u kratkim potezima historiju ćirilice, odak su Srbi pod Arsenijem Crnojevićem 1690. prebjegli na austrijsku stranu. Važno je u tom pogledu savjetovanje u zajedničkoj konferenciji Ilirske i Češko-Austrijske dvorske kancelarije o rječniku franciskana Joakima Stulija — *Protocollum Commissionis mixtae 1792.*, što ga D. R. donosi u prepisu.

3. U 4. svesku iste knjige nalazi se radnja: *Iz naše prošlosti o drugom braku sveštenstva*“ od M. Grujića (str. 241—255). Stara pravoslavna crkva najstrože je zabranjivala, da se svećenik po smrti prve žene može po drugi put oženiti, premda je ovakih sveza bilo ovdje, ondje od najstarijih vremena. Već u penitencijarnim zbornicima od XIV. do XVIII. vijeka nalazi se stroga naredba: „*Ne dostoit dvoježencu oltaru služiti, ni pristupiti*“. Jedan protestanski pastor po imenu Stjepan Gerlach, koji je proputovao između 1573. i 1574. krajeve, u kojima žive pravoslavni, priča u svom dnevniku, da svećenici poslije smrti prve žene moraju da sele u manastir. Pače iz 17. i 18. vijeka imademo strogih naredaba, prema kojima su svećenici samo u izvanrednim zgodama poslije smrti svoje žene mogli ostati na

parohiji godinu dana. Take su odredbe izdali Srijemsko-Karlovački patrijarhe: Mojsije Petrović, Vićentije Jovanović i Pavao Nenadović, a narodni sabor u Karlovcima od 1713. god. kaže u 14. točki svojih zaključaka: „*Kad priliči se obvodveti svešteniku, više da ne bude krome jedinoga leta u mestu*“, str. 241, 242. Kako su crkvene vlasti u tom pogledu strogo i bez obzira postupale, svjedoči nam jedan primjer Višnjičkoga (kod Biograda) prote Nikole Petrovića. On se g. 1736. potužio carskoj komisiji, koja je imala da provede istragu protiv Biogradskog metropolita Vićentija Jovanovića, „*kako je u Višnjici deset godina mirno popovao, a kad mu je zatim žena umrla, naredio mu je odmah mitropolit Vićentije, da ima stupiti u manastir i pokalugjeriti se. On je megu tim umolio mitropolita, da mu dozvoli bar još dvije godine ostati na parohiji, dok sve svoje domaće stvari kako treba uredi i pobrine se za svoga starog oca. Nu od mitropolita dogje na to ponovni strog nalog, da ima odmah bez ikakvog oklevanja u manastir otići. On se nije htio tome pokoriti, pa je radi toga bijen bio, u gvožgje okivan i u tamnicu bačen*“. Kad on ni tamo ne htjede da posluša mitropolita, već razvali bravu od tamnice i pobježe. Ali ga monasi naskoro uhvatiše, ponovno baciše u tamnicu, bradu mu obrijaše, kosu odrezaše, svukoše s njega svećeničko odijelo i obukoše ga u proste „*pahorske*“ haljine i sad se proto mogao po drugi put oženiti, ali ne s nijednom udovicom svešteničkom, a osobito ne s onom, koju je već darivao i isprosió bio. To je potvrdio i sam mitropolit Vićentije.

Grujić navodi nekoliko razloga, zašto su biskupi slali u manastir udovo svećenstvo, a onda nastavlja: „A nema sumnje, da je po nekom arhijereju našem, koji je bio sklon srebroljublju, poslužio taj običaj i kao sredstvo, da što više do novaca dogje, te ga zbog toga u kreposti obdržavao; jer kadgod bi koji udovac sveštenik otišao u manastir i tamo se zakalugjerio, postavljan je na njegovu parohiju drugi, koji je svome episkopu za singjeliju morao platiti onoliko, koliko je episkop odredio“ (str. 243, 244).

Ali ne samo to, nego ako je popadija postala nevjerna svome mužu, morao je on ni kriv, ni dužan da čini dugo vremena — katkad do pet, sedam godina — pokoru. Pisac navodi kao primjer za ovu činjenicu nekog popa Radenka (str. 252, 253). Kad mu je žena učinila preljubu, za koju je i šira javnost doznala, dozva ga k sebi arhijerej Krušedolsko-Karlovački Vićentije Popović Janjevac, izvede ga u crkvu pred oltar i upita ga pred ostalim arhijerejima: Ljubiš li više svećenstvo ili ženu, a on reče: Volim više svećenstvo, nego ženu. Na to je morao činiti sedam godina epitimiju za grijeh svoje popadije.

Ovo je trajalo sve do 1777. Austrijska vlast zabranila je 2. siječnja te godine §. 66. obnovljenog „Regulamenta“ vladikama, da ne smiju više udovog svećenstva siliti u manastire.

Kako se iz sveg vidi, Grujić je obradio veoma zgodnu stvar iz prošlosti pravoslavnog svećenstva, koja će sigurno svakog zanimati i osobito dobro doći onim pravoslavnim svećenicima, koji bi rado na svu silu, da ishode drugu že-

nidbu za obudovjelo svećenstvo. Samo se po sebi razumije, da pisac nije mogao da izgradi radnju, a da se ne okosi nekoliko puta na „unijate“. On priča, kako je vladika Aradski Vićentije Jovanović god. 1728. obišao cijelu svoju eparhiju i tu našao 3 troženca i 16 dvoženaca. Jednomu od njih, popu Nikoli iz Popešča „silom oteo popadiju Pinćuca Erdelj i on drugu uzeo i popuje nezakonito“, kako to vladika u svom „Dnevniku“ ističe. Na ovo mudruje Grujić, da Vićentije nije htio protiv ovih popova strogo postupati po starim kanonima „bojeći se da ne bi koji od njih, ako preduzme oštrije mere, otišao megju unijate“ (str. 246. 247). Ovo je mirne duše mogao pisac sasma izostaviti, osobito kad samo jedan list naprijed govori o diplomu Leopolda I. od 19. ožujka 1701., koju je pod zakletvom prihvatio i potpisao rumunjski sjedinjeni biskup Atanasije Angelu, a u kojoj je u VII. točki naročito naglašeno: „da vladika ne sme rukopolagati za sveštenike one, koji su se dva puta ženili“. Dalje kaže autor, kako je prvi „pobožni Sinod pounijačenog rumunjskog svećenstva doneo pod utecajem t. zv. teologa, — koje je Propaganda dodelila bila vladici Atanasiju, radi sigurnije uprave pounijačenom Crkvom Rumunjskom — dvadeset i osam raznih disciplinarnih pravila, megju kojima se nalazi i to, da „sveštenici, koji su dva puta ženili se, ni na koji način ne smeju više služiti liturgiju, a ako se ipak koji od njih drznu, i to učine, biće obrijani i sasvim u svetovnjački stalež povraćeni“ (str. 245. 246.) Dakle, ovamo su svoje degradirali, a

onamo su troženice primali u katoličku Crkvu meĝu „unijate“. Neistinit govori Bog rado kara.

Šimrak.

Slavorum litterae theologiae. Dok je „Časopis katoličkého duchovestva“ namijenjen da slovjenske krajeve i zemlje, u opće Slovjene, vješte slovj. jezicima, izvješćuje o svakoj pojavi literarnoj u slovjenskoj bogoslovskoj literaturi, dotle „Slavorum litterae theologiae“ sa svojim referatima, pisanim na latinskom jeziku, treba da zanimaju svakoga katolika diljem svijeta. Valja da mu pokaĝu, kako rade Slovjeni — ujedineni i shizmatici — koja ih temata zanimaju, koji predmet obragjuju, koji smjer i duh prevlaguje u kojem slovjenskom narodu. Priznati rado moramo, da pomenuti perijodički časopis dostojno ispunjava i udovoljava svojoj duĝnosti. U referatima iz češke literature svakako je po opću korist vaĝno djelo: Katolicka mravouka (napisao dr. A. Vřestál), prvi dio. To je izdanje, ne školsko, nego zasnovano, da na češkom jeziku poda čitavu moralku. Iz literature poljačke donosi uz ostalo posebno osvrt na ugledni poljski: „Przegład Powszechny“ i vrlo zanimljivu radnju, što ju je potakla redakcija te revije o Sv. Stanislavu. I Rusija je lijepo zastupana i prikazana i Srpska knjiĝevnost. Bolno je tek, što se najplemenitiji pokušaj i tendencija sa strane katoličke nazivlje „pia desideria“. Slovenska se radnja dr. Gruden-a: Crkv. razmere i t. d. ocjenjuje. Svakog će katolika veseliti rasprava o naci: de Spiritus Sancti ex Filio processione in qui-

busdam syriacis epicleseos formulis i t. d. Ovdje je S. Sallaville iscrpao literaturu, pokazao, koliko je nauka katolička čvrsta, nepokolebiva, koliko joj je zaleĝja i obrana u drevnoj starini. Relatio de conventu Velehradensi izvještaj je, koji je sam po sebi i poučljiv, ideju sjedinenja popularizuje, za nju osvaja, odaje ozbiljnost vijećanja i veliku ljubav, da se jednom oĝivotvori, k djelu privede velika misao ujedinenja. Veliko, brojno Slovjentvo po toj slozi ojačalo bi duhom, srcem, vjerom — a to je potonje prvo i najglavnije.

V. R.

Stimmen aus Maria-Laach.

Herder, Freiburg i Beč (izlazi 10 puta na godinu, cijena 12 M.) 1910. I. do 4. sv.

M. Meschler: Klemens Maria Hoffbauer, ein Zeitgemässer Heiliger (Klement Maria Hoffbauer savremeni svetac). Sa psihološkog i historijskog gledišta riše pisac osobu Hoffbauera.

A. Baumgartner: Die katholische Kirche und die neuere Literatur I. (Katolička Crkva i novija literatura I.). U ovom prvom članku pokazuje B. upliv Crkve na literaturu u srednjem vijeku, renesansi, reformaciji i u novije doba te svršava: „Crkva je i za literaturu veliki općeniti svjetionik narodâ, bez kojega zagju stranputicom tjerani sada ispraznom taštinom duha, sada mutnom čutilnom vrtoglavicom“.

A. Deneffe: Relative Wahrheit (Relativna istina). Na pitanje: da li se istina može promijeniti, odgovara D. u svojoj raspravi, koja je razdijeljena u tri poglavlja. U I. poglavlju se pita: u kojem je-

smislu istina promjenljiva? U toliko u koliko mogu imati o istom predmetu manju ili opsežniju istinitu spoznaju ili krivu pa onda istinitu spoznaju. U 2. poglavlju odgovara: u kojem je smislu istina nepromjenljiva. Istina nije nikada u onom smislu promjenljiva, da bi naime dvije kontradiktorne protustavke zajedno mogle biti istinite, dočim relativizam uči da dva protuslovna suda mogu biti ujedno istinita. U koliko relativizam krivo aplicira princip protuslovlja možemo razlikovati 1. psihologizam, koji kaže da neznamo, da li za drugi razum (n. pr. angjeoski) vrijedi princip kontradikcije — istina se može promijeniti, u koliko je razum drugi. 2. transformizam, po kojem se čovječja spoznaja razvija (2×2 je danas 4, a uslijed razvoja će biti možda $2 \times 2 = 7$) 3. prostorni i vremeni relativizam, koji tvrdi da nema vječnih istina niti istina koje svagdje vrijede. 4. pragmatizam, koji je osobito u Americi i Engleskoj raširen. Njegova je temeljna nauka po prilici ta, da je ona spoznaja istinita, koja ti koristi. U 3. poglavlju govori: zašto je istina u tom smislu nepromjenljiva, dosljedno zašto moramo relativizam zabaciti? Zato jer je njegova teorija kriva aplikacija principa protuslovlja, jer nas baca u skepsu i time onemogućuje svaku spoznaju i znanost, i jer istine kat. vjere čini nemogućima.

I. Overmans: Russischer Mysticismus (Ruski misticizam). Treba da razumijemo Rusiju — da upoznamo ruski duševni život. A zato je od nužde da spoznamo onaj čuvstveni misticizam, koji je temeljna oznaka ruske duše. Zar nas ne bi mogla

Rusija poučiti o tom, kako ćemo pravo ocijeniti čuvstvo i tako našim duševnim silama dati puniju harmoniju a našem duševnom i religioznom životu otvoriti sasama nove riznice? Prof. Zdziechowski drži, da može na to pitanje odgovoriti sa „da“. To pisac dalje razlaže na temelju Zdziechowskoga djela: Die Grundprobleme Russlands“ (izašlo 1907. u Beču).

I. Bessmer: Modernes Zungenreden.

B. Duhr: Zur Geschichte der Marianischen Kongregationen in Deutschland. (Povjest Marijinih kongregacija u Njemačkoj).

I. Stiglmayr: Tacitus über den Brand von Rom. (Tacit o požaru Rima). U koliko su kršćani sudjelovali kod požara Rima za Nerona, staro je već pitanje. Do u najnovije doba vladalo je prilično jedinstvo, da su kršćani na nepravedan način bili okrivljeni kao krivci toga zločina. Ali iza publikacija H. Schillera, profesora u Giessenu, počeo se sve više širiti nazor, da su zaista kršćani zapalili Rim, po vlastitoj izjavi nekolicine od njih. Taj nazor historički i kritički S. pobija i dolazi do rezultata, da požaru grada Rima (64 pos. K.) nisu krivi kršćani, nego velika je vjerojatnost, da je Nero zapovjedio da se Rim upali, koji je tada prezrene kršćane kao tobožnje krivce dao kazniti, da tako sa sebe svali sumnju. — A sredstvo, kojim se je kod toga služio, bile su krive izjave potkupljenih denuncijanata, koji su osumnjičali veliko mnoštvo kršćana.

A. Baumgartner: Die katholische Kirche und die neuere Literatur II. (Katolička Crkva i novija literatura II).

U drugom članku razmatra principijelno odnošaj Crkve spram literature i to 1. koje mjesto daje Crkva lijepoj literaturi; 2. kako se odnosi spram predmeta literature; 3. kako se odnosi k zaprekama, današnjim štetama i pogibljima literature?

O. Zimmermann: Innerlichkeit (Nutarnjost). V. Cathrein: Ethischer Subjectivismus auf darwinistischer Grundlage (Etički subjektivizam na darv. temelju) H. Gruber: Der Kampf um die Volksschule in Frankreich (Borba za pučku školu u Francuskoj).

Revue pratique d'Apologétique. Paris, G. Beauchesne et Cie (izlazi dva puta mjesečno na 80 str. Fr. 12). 1910. od 1. III. do 15. V. br. 107. do 112.

Lesêstre: La Commission biblique: les trois premiers chapitres de la Genèse. Glasoviti pisac iznosi poznati dekret bibl. komisije o Genezi i pridaje svoje tumačenje.

Guibert: La pureté est-elle possible? (Je li čistoća moguća?). Znameniti francuski apologet iznosi poteškoće (instinkt, pogrješke atavističke, socijalne neprilike, ličnu slaboću), ali očevito dokazuje apsolutnu mogućnost živjeti čisto. K tomu iznosi liječničke potvrde, kako čistoća nije zdravlju štetna, i što treba činiti da je uzdržimo.

Moisant: Pour discuter le problème du mal. Daje pravila, kojih se treba držati, kad raspravljamo pitanje, otkud zlo u svijetu.

Bainvel: La Dévotion au Sacré-Coeur. Tumači predmet

i razlog poštovanja presvetoga Srca Isusova. Prikazuje povijest kulta presvetoga Srca. *Dr. F. B.*

Apologetische Korrespondenz izlazi svakih osam dana u Münchenu-Gladbachu, kao glasnik „des Volksvereins für das kathol. Deutschland“. Donosi samo kratke aktuelne članke, da katolike informira o kojem pitanju. Dopušta cijele članke preštamovati u odregjeno vrijeme. Izlazi već 8 godina i izvanredno pomaže razbijati kojekakve socijalnodemokratske laži protiv katoličke vjere.

Apologetische Rundschau. Izlazi mjes. na 30 str. u Paulinus-Druckerei in Trier. Stoji K 3'75. (Ot prilike toliko stoji i Apolog. Korrespondenz). Članci u Apolog. Rundschau pisani su od stručnjaka ali popularno. Svib. 1910.: Cathrein: Monistische Entwicklungsllehre u. Ethik. Englert Philosophische u. apologetische Literatur. Seitz: Rudolf Eucken. „Sterbende Päpste“. Pored toga oprovrgava svaki broj pod naslovom „Abwehr“ najnovije laži antikataličke štampe.

La Revue Apologétique. Bruxelles. Société belge de Librairie. 16. Rue Treurenberg. Cijena na god. 7 Fr. Izlazi već 11 g., mjesečno na 70 stranica. Ta je revija pisana znanstveno. Broj od 16. IV. donosi: Ridder: Pour l'esprit et pour le coeur (Za duh i srce). Rivet: La question du Duel (Pitanje o dvoboju). Laminne: Quelques réflexions sur la Liberté de la Science (Nekoje refleksije o slobodi znanosti). D'Estienne: Une histoire religieuse de la Revolution française (Religijozna historija za francuske republike). Dewit: Bibliographie. Informations apologetiques. *Dr. F. B.*

Rivista storico critica delle scienze teologiche. Roma, Ferrari (izlazi svaki mjesec, cijena L 10) 1910. sv. 1.—4.

U. Talijski: Errori oggettivi della bibbia e sua inerranza (Objektivne bludnje u bibliji i njezina bezpogriješnost).

Ovu raspravu objelodanio je pisac i u „Bogoslovskoj Smotri“ br. 1. str. 34—41.

E. Buonaiuti: „Figli del giorno e della luce“ (Sinovi dana i svijetla).

A. San Felice: La bibbia e le scoperte assiro-babilonesi (Biblija i asirsko-babilonska pronašaća). U prvom dijelu nabraja F. iskopine, do kojih su došli učenjaci, koji se bave asirsko-babilonskim starinama, n. pr. zvijezdu Naram Sim (3750 prije Kr.), Obelisk Manishtu-Irba (oko 3800), kodeks Hammurabi i t. d. U drugom dijelu pokazuje važnost tih iskopina za apologetu i bibličistu. Prvom služe te iskopine kao potvrda za istinitost i egzaktnost pojedinih dogagajaja u sv. pismu, a drugomu za znanstveno razumijevanje sv. knjiga i za bolje shvaćanje njihovog teksta. U trećem dijelu pokazuje F., kako je teško ovakav pronađeni tekst dobro odgonetnuti i kako radi toga valja biti na oprezu.

B. Stakemeier: Il Messianismo degli Ebrei al tempo di Gesù (Mesianizam kod Židova u doba Kristovo). S. razlaže po najnovijem djelu Lagrangeovom: Le Messianisme chez les Juifs (150 avant Jésus Christ à 200 après Jésus Christ) što su Židovi u doba Isusovo širili i učili o mesijanizmu.

G. Semeria: L'alegorismo nel libro della Sapienza (Alegorizam u knjizi Mudrosti) A.

Boatti: Lo stato presente della critica testuale del Nuovo Testamento (Sadanje stanje tekstualne kritike Nov. Zavjeta.) D. L. Tonetti: L'anima di Cristo nella teologia del Nuovo Testamento e dei Padri (Duša Kristova u teologiji Nov. Zavj. i kod Otaca).

Theologische Quartalschrift. Tübingen (izlazi 4 puta na godinu, cijena M 9). 1910. 1. i 2. svezak.

Dr. Paul Riessler: Wann wirkte Nehemias? (Kada je djelovao Nehemija?). God. 1906. pronajeni su na nilskom otoku Elefantini aramejski papyri. Papyrus I. spominje nekoga samaritanskoga vogju po imenu Sanaballata. I kod Neh. 2, 10. i dalje spominje se Sanaballat, i to kao najljući neprijatelj Nehemije. U Pap. I. spominje se takogjer neki veliki svećenik Jehohanan, i kod Neh. 12, 22. i dalje dolazi veliki svećenik imenom Johanan. Pošto taj Papyrus potječe iz god. 407.—6. prije Krista, drži se, da je Nehemija djelovao za Artakserksa I. god. 464—424. Riessler dokazuje, da nije utvrgjeno, da je Sanaballat, kojega napominje Pap. I. identičan sa poznatim protivnikom Nehemije. Ako je pako identičnost samo dvojbena, tada se ne smije upotrijebiti za fiksiranje Nehemijinog djelovanja. Pap. I. nije one razloge, koji govore, da je Nehemija počeo svoje javno djelovanje god. 538. pr. Kr., nipošto oprovrgao.

Dr. Th. Schermann: Zur Erklärung der Stelle epist. ad Ephes. 20, 2. des Ignatius von Antiochei-a: *φάρμακον ἀθανασίας κ. τ. λ.* Izrazi *φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν* nisu originalne Ignacijeve riječi, nego su uzete

iz medicinske terminologije, te upotrijebljene za oznaku učinka gozbe, da pokaže razliku te gozbe sa sličnim gozbama drugih religioznih društava.

Dr. K. Bihlraeyer: Die Christenverfolgung des Kaiser Decius (Progonstvo Kršćana za cara Decija).

A. Wikenhauser: Der heilige Hieronymus und die Kurzschrift. (Sv. Jeronim i skraćeno pismo).

Povjest antiknoga skraćenoga pisma stoji u odnošaju sa povjesti staro-kršćanskom Crkvom. Mnoge sinode, mnogi crkveni pisci i crkv. oblasti služile su se tahigrafima. Od lat. crkvenih pisaca služili su se brzopisom osobito Jeronim i Augustin. Sv. Jeronim diktirao je velikom većinom svoje spise brzopiscima ili stenografima, koji su njegove diktate pisaćim držalom (stilus) napisali na voščane table. Zatim su se diktati prenašali na listove (charta, chartula, chartae schedula) običnim pismom, koje je autor još jednom pročitao (relegere) i ispravio (emendare), a to su onda kaligrafi na čisto prepisali (ad purum digere).

Dr. Jos. Stoffels: Makarius der Aegypter auf den Pfaden von Stoa.

A. Baumeister: Der sakramentale effectus principalis und der finis sacramenti bei der letzten Oelung.

I. Döller: Četvero i peterostruka dužnost naknade (Ex. 21. 37).

Otto Schilling: Vlasništvo i privreda po Opus imperfectum in Matthaeum.

M. Merčić: K pojmu okorjelosti. Pisac polemizuje sa Stu-

flerovim djelom „Die Heiligkeit Gottes und der ewige Tod“ i dolazi do zaključka, da se ono, što si Stuffer predstavlja kao vječnu smrt zabačenih, protivi božjoj istinitosti, veličanstvu, pravednosti, svetosti i blaženstvu.

Theologie und Glaube. Paderborn, Schöningh (izlazi 10 puta na godinu, cijena K 13'20) 1910. svezak I.—4.

Dr. B. Strehler: Pädagogische Bestrebungen und Versuche in der Gegenwart (Pedagoške težnje i pokušaji u sadašnjosti).

Dr. A. Rademacher: Die Löwener neuscholastische Schule, ihre Entstehung, Organisation und ihre wissenschaftl. Methode (Luvenska novo skolastička škola, njezin ustanak, organizacija i znanstvena metoda).

Dr. I. M. Espenberger: Phantasie und Religion (Fantazija i religija). Odnosaj između fantazije i religije već je odavna predmetom živahnog raspravljanja. Da vidimo glavne teorije i njihovu vrijednost. I. Svako svjetovno naziranje sazidano na spoznaji ne tumači sve pojave. Gdje ih ono ne tumači, nastupa fantazija te ih nastoji na svoj način razjasniti i u tu svrhu si stvara religiju. Fantazija stvara zadnju svrhu — Boga. Religija je dakle produkt fantazije. Taj nazor zastupaju Hellwald, Schultze, Tyn-dal, Spencer i t. d. To stoji, da fantazija igra veliku ulogu kod stvaranja bogova i religija. Ali se pita, da li fantazija mora dominirati, da nastane božanstvo i religija. Onda svakako, ako možemo samo shvatiti pojave svijeta, a ne stvar u sebi, jer u tom slučaju

ne možemo spoznati prauzrok — Boga. Taj nazor ne stoji, jer se protivi činjenicama iskustva, kako to ontologija i noetika dokazuju. Dakle možemo spoznati zadnji uzrok svijeta. Iz toga slijedi, da je krivo principijelno fantaziji pripisivati postanak Boga i vjere, tamo gdje može biti logička istina, koju razum može spoznati. 2. Drugi nazor drži svako pozitivno religiozno svjetovno naziranje za djelo fantazije, jer ono daje neposrednom doživljaju višega, nadsvjetnoga života pojedinom individuu odgovarajući sadržaj, koji ne traži da bude objektivno istinit. Ali ponajprije treba dokazati da tako mora biti. Dakako ako se predmet religioznog štovanja temelji samo na nutarnjom doživljenju t. j. na iskustvu, ovo ili ono bi moglo moje pesimističke želje i težnje zadovoljiti, tada je logička istina isključena. Želja ne pita za istinu nego samo za vrijednost koju nešto za njegovo umirenje ima. Ta zar čovjek nema razum, koji može objektivno spoznati što odgovara njegovim težnjama? Tek kad razum skrene sa svoga pravoga puta nastupa fantazija i tek onda smijemo religiju dovesti u svezu sa fantazijom. Ali to nije nužna, nego slučajna sveza, koja bazira na bludnji. 3. Treću struju, po kojoj se religija sastoji u tom, da čovjek objektivira svoje vlastito biće, koje onda štuje i klanja mu se, zastupa L. Feuerbach i od njega mnogo radikalniji Stirner. A koja je to moć, koja čovjeka dovodi do toga, da svoje biće projicira na izvana, da ga drži realnim te ga u istinu štuje? Ta je moć fantazija. Na taj je način isključena objektivna istina u Boga i religiju. Zar zaista tako stvaramo sebi

svoga Boga? Nipošto. Ta mi dolazimo strogim kauzalnim mišljenjem do prauzroka i njegovih svojstva. 4. Kao kod dosad spomenutih teorija tako i kod animizma, kojega uče Herbert Spencer, Caspari, Frohschammer, Tylor i drugi, fantazija stvara bogove i vjeru u bogove. Duše preminulih žive dalje i mi ostajemo spram njima u istom odnošaju, u kojem smo prije njihove smrti bili. Fantazija naša diže duše preminulih sve više i više, dok iz njih ne načini bogove nižega i višega reda a napokon i najvišega — i eno monoteizma. Svakako smijemo tražiti, da nam animiste dokažu, da kult duša stoji na ishodnoj točki religioznog razvoja. Ali niti su to dokazali niti mogu dokazati. Dapače tomu se protivi povjest religijâ i principi razvoja. 5. Još imade jedna struja, koja fantaziji daje glavnu ulogu kod stvaranja bogova. Ona tvrdi, da religija imade samo prolaznu vrijednost i da je popularno-alegorički prikaz filozofskih istina, te prama tomu nema absolutne vrijednosti. Čim se filozofske istine jasno upoznaju, prestaje vrijednost religije. Taj nazor zastupaju Hegel, Dews i Schopenhauer. Teorija spoznaje, koja kroz vidljivi svijet vodi do spoznaje Boga, pobija tu teoriju. Time nije rečeno, da fantazija nema nikakve uloge u religioznom životu, ali ona je samo sredstvo, da nam vjerske istine živo predoči a ne da ih stvara.

Dr. P. Heinisch: Das jüngste Gericht im Buche der Weisheit (Posljedni sud u knjizi mudrosti). Eshatološka su semjesta u knjizi mudrosti od uvijek razno tumačila, a osobito to vrijedi za pogl. 4, 20—5, 23. Pita se, da li

pisac knjige mudrosti na tom mjestu zastupa ideju općenitoga suda? O tom inadu 4 nazora kod novijih egzegeta. Rezultat, do kojega Heinisch dolazi je taj, da hagiograf u pogl. 4, 20—5, 23 opisuje općeniti sud.

Dr. M. Esser: *Der theistische Schöpfungsbegriff* (Teistički pojam o stvorenju). Pona prije E. dokazuje činjenicu stvorenja, zatim navagja moderne poteškoće protiv stvorenja te ih ujedno pobija.

A. Dunkel: *Die Lage des Gartens Gethsemani* (Položaj Getsemanskog vrta). I. Bessmer: *Seelisches Leben der Tiere und seelisches Leben des Menschen* (Duševni život kod životinje i kod čovjeka). I. Hefner: *Zur Geschichte der römischen Inquisition* (K povjesti rimske inkvizicije).

Revue du Clergé Français.

Paris, Letorzey et Ané (izlazi dva put na mjesec, cijena Fr. 23) 1910. od 1. siječnja — 1. svibnja (br. 363—371).

L. Venard: *L'Église enseignante. La règle de foi d'après le Nouveau Testament* (Naučavajuća Crkva. Ravnalo vjere po Novom zavjetu). To je svršetak velike rasprave, što je izlazila u lajskom godištu te smotre. Venard je u toj raspravi proti liberalnom protestantizmu dokazao, da je Crkva u prvom stoljeću bila ne samo religija duha nego i religija auktoriteta.

I. M. Vidal: *Le mouvement religieux en Italie* (Vjerski pokret u Italiji).

H. Lesêtre: *La Commission biblique. III. Ses décision* (Biblička komisija III. Njezine od-

luke). Time Lesêtre svršava svoju raspravu o biblijskoj komisiji. Autor nas upoznaje sa zadnjima trima odlukama te komisije i to 1. o autoru i historičnosti četvrtoga evanđelja (29. svibnja 1907.) 2. o karakteru i autoru knjige proroka Izaije (28. lipnja 1908.) 3. o historijskom karakteru prvih triju poglavlja geneze (30. lipnja 1909.).

L. Cl. Fillion: *Les etapes du rationalisme dans ses attaques contre les Évangiles et la vie de Jésus-Christ* (Étape racijonalizma u svojim navalama protiv evanđelja i života Isusa Krista). To je nastavak rasprave od god. 1909. U ovom članku crta pisac Isusa Krista, kako ga prikazuje škola eklektička liberalnog protestantizma u Njemačkoj, Franceskoj, Engleskoj i Americi, te škola ultraradikalna i pokazuje, kako su principi tih škola arbitrarni i protuznanstveni.

E. Bourguine: *La religion catholique influence-t-elle sur le suicide?* (Upliviše li vjera katol. na samoubojstvo?) Sa brojkama i činjenicama pokazuje autor, da vjera katol. čuva od samoubojstva.

E. Vacandard: *Les origines de la fête et du dogme de l'Immaculée Conception* (Podrijetlo svetkovine i dogme o bezgrješnom začecu). Pona prije se u cijelom kršćanstvu svetkovala ta svetkovina, a onda tek se je ta nauka definirala. Povjest te evolucije razvija V. u toj raspravi. Do sada je došao od početka kršč. do Duns Scota. — A. Giraud: *Chronique des Églises gréco-slaves* (Kronika grč.-slav. crkvi). Na tu ćemo se radnju zgodom opširnije oba-

zrijeti. G. Planque: Le mouvement religieux dans les pays de langue anglaise (Vjerski pokret u zemljama gdje se govori engleski).

Theologisch-prakt. Quartalschrift. Linz (izlazi 4 puta na godinu, cijena 7 K) 1910. 1. i 2. svezak.

A. M. Weiss: Was ist Modernismus und was verdient Modernismus zu heissen? (Što je modernizam i što zaslužuje da se zove modernizmom?). Modernizam je u kratko ono, što svijet drži kada svoje „moderno svjetovno naziranje“ suprotstavlja kršč. filozofiji, teologiji i kršč. uredbi života. Prema tomu je svaki onaj modernista, koji pristaje uz mod. svjetovno naziranje. Što se razumjeva pod modernim svjet. naziranjem? Dva su njezina temeljna nauka: relativizam i evolucija, iz kojih proizlazi nijekanje svakog auktoriteta i nijekanje nu-tarnje, duševne vezanosti, a iz svega toga proizlazi ono, što se zove neograničeni subjektivizam. Iz toga se vidi, da nije tek ono modernizam što je Crkva izrično kao modernistički osudila. Nisu pojedine osudjene stavke koje za-pravo čine modernistu, nego duh

— cijeli način mišljenja i života, koji se protivi Crkvi i objavi.

Dr. J. Kraemer: Moderne Seelsorge auf der Kanzel (Moderno dušobrižje na propovjedaonici). Ovaj kratki članak svršava K. sa riječima Walterovim „Da bi socijalni demokrati imali priliku svaki tjedan sa propovjedaonice držati občini govor, kako bi se dobro pripravili. Koliko oni nastoje da se izobrazе za dobre govornike i to ne bez uspjeha!“ Učimo od njih.

I. Franz S. I.: Die Prostitution (Prostitucija). Rasprava u prvom dijelu govori o formama prostitucije, u drugom o državi i prostituciji, a u trećem o djelotvornim sredstvima protiv prostitucije.

A. M. Weiss: Moderni religiozni psihologizam. — F. Egger: Absolutna i relativna istina u svetom pismu. — U. Zurburg: Borba za dogmu u anglik. crkvi — F. Asenstorfer: Protiv animizma. — Dr. Goepfert: Dužnost ispovjednikova pitati i njena zlouporaba. — I Gspann: Božanska providnost.

